

переваги і недоліки. Найчастіше звернення людини зумовлене життєвою необхідністю. Тому робота із зверненнями громадян повинна проводитися постійно: щоб відокремити сутяжництво від позитивної критики, щоб не пропустити негативних тенденцій та не доводити до соціальних конфліктів. За зверненнями громадян можуть формуватися опитувальні анкети для визначення суспільної думки, структура звітності офіційних органів, напрямки виступів ЗМІ.

Таким чином, ефективність державного управління органами внутрішніх справ – це ступінь забезпечення узгодженості спільної праці суб'єктів для забезпечення національних інтересів, зокрема досягнення необхідного рівня охорони правопорядку. Сформульовані критерії ефективності державного управління органами внутрішніх справ та механізми його оцінки можуть служити основою для оцінки стану органів внутрішніх справ на сучасному етапі, виявлення проблем та розробки пропозицій щодо їх подальшого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цветков В.В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). –Х.: Право, 1996. –164 с.
2. Щекин Г.В. Теория социального управления: Монография. –К.: МАУП, 1996. –408 с.
3. Аверьянов В.Б. Аппарат государственного управления: содержание деятельности и организационные структуры. –К.: Наукова думка, 1990. –145 с.
4. Опришко І.В., Комков В.К. Реформування органів внутрішніх справ – один із напрямків державно-правової реформи в Україні // Державно-правова реформа в Україні: Матеріали наук.-практ. конф.; листопад 1997 р. –К., 1997. –С.33–37.
5. Управление, социология, право /Под ред. И.В. Пашюва, В.П. Казимирчука. –М.: Юрид. лит., 1971. –272 с.

Надійшла до редколегії 02.04.2002

КУЗНИЧЕНКО С.А. КРИТЕРИИ И МЕТОДЫ ОЦЕНКИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ ОРГАНАМИ ВНУТРЕННИХ ДЕЛ

Рассмотрена система показателей оценки эффективности деятельности подразделений и органов внутренних дел Украины.

***

KUZNICHENKO S.A. YARDSTICK AND METHODS OF AN ESTIMATION OF EFFICIENCY OF ADMINISTRATION OF GOVERNMENT BY LAW-ENFORCEMENT BODIES

The system of parameters of an estimation of efficiency of activity of divisions and law-enforcement bodies of Ukraine is reviewed.

УДК 351.74

Н.П. МАТЮХІНА, канд. пед. наук, доц.

Національний університет внутрішніх справ

ДО ПРОБЛЕМИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ КОРУПЦІЇ

На прикладі поліцейської корупції розглянуті проблеми боротьби з цим явищем в органах та підрозділах внутрішніх справ.

Одним із визначальних чинників, що за сучасних умов вкрай негативно впливає на діяльність органів та підрозділів внутрішніх справ є проблема корупції. За свідченням офіційних матеріалів прояви корупції в органах внутрішніх справ набувають ознак системного характеру [1, с.2] - вони деформують морально-психологічний клімат у колективах, створюють атмосферу зловживань службовим становищем, підривають довіру населення до органів внутрішніх справ.

шніх справ набувають ознак системного характеру [1, с.2] - вони деформують морально-психологічний клімат у колективах, створюють атмосферу зловживань службовим становищем, підривають довіру населення до органів внутрішніх справ.

рішних справ, стримують результативність та ефективність протидії злочинності у державі.

Проблема корупції є актуальною для правоохоронних органів різних країн світу. Скрізь наявність цієї проблеми викликає гостру занепокоєність, ведеться активний пошук шляхів її запобігання. В той же час визнається, що боротьба з корупцією є надзвичайно складною та важкою справою, вона повинна мати системний характер, охоплювати всі рівні функціонування правоохоронних органів.

Досліджуючи проблему поліцейської корупції, зарубіжні фахівці зазначають, що вона є однією із найбільш старих та найбільш постійних проблем поліції. За висловлюванням відомого американського дослідника Лоренса Шермана "стільки скільки існують поліції, існує і поліцейська корупція" [2, с.262]. Інші дослідники додають до цього висловлення, що проблема корупції це не тільки стара проблема за строком свого існування у поліції, але й проблема, яку надзвичайно важко усунути.

Характеризуючи різні аспекти проблеми поліцейської корупції Джон Клейніг на сторінках книги "Поліцейська етика", яка витримала вже не одне перевидання і добре відома серед фахівців, підкреслює, що корупція не є проблемою виключно поліцейської організації і, що її розповсюдження у поліції відбувається у тому ж ступені, що й у цивільних структурах та у суспільстві в цілому. В той же час існує, на його думку, декілька факторів, які роблять поліцію особливо уразливою з точки зору ураження її корупцією. Наведемо декотрі із цих факторів.

1. Службовці поліції у ході виконання своїх професійних обов'язків постійно стикаються з правопорушниками, які зацікавлені у розбещенні поліції. Для цього використовуються різні форми тиску на поліцейських - винагороди, послуги, хабарі, вигоди тощо. Внаслідок наявності у поліцейських значних владних повноважень та відсутності (або недостатності) безпосереднього, "близького" контролю за їх реалізацією, поліцейські мають суттєві можливості поступитися спокусам та тискам.

2. Поліцейські регулярно мають справу з тим боком життя, який схиляє їх до морального цинізму.

3. Багато видів незначних зловживань поліцією мовчазно заохочуються досить широкою спільнотою громадян (наприклад, комерційні

установи, які зацікавлені у збільшенні часу поліцейської присутності на їх території).

4. Поліція часто не бажає визнавати наявність корупції у своїх рядах. [3, с.164].

Що являє собою поліцейська корупція? На сторінках друкованих видань широко використовується визначення цього поняття Германом Голдстейном, за яким поліцейська корупція, це "дії, які включають зловживання поліцейським владою для отримання винагороди для себе або для інших" [2, с.262-263]. Таким чином, виділяються два ключових елемента поліцейської корупції - зловживання владою та персональна вигода.

Корупція має багато різних форм, які зумовлені різними причинами і відповідно вимагають різних стратегій управління. Пошлемося для прикладу на типології поліцейської корупції, що розроблені Лоренсом Шерманом та Томасом Баркером. Не дивлячись на декотрі розходження, ці типології не мають принципових протиріч. За Лоренсом Шерманом основними формами поліцейської корупції є: винагороди не грошового характеру - безкоштовна їжа у ресторані, чашка кави в барі, знижка на товари, інші матеріальні стимули; хабарі; крадіжка та так звана внутрішня корупція (просування по службі, отримання призначення тощо) [2, с.263].

Більш деталізованою є типологія Томаса Баркера. Серед найбільш розповсюджених форм поліцейської корупції він та його помічники виділяють наступні: корупція влади (не грошові винагороди поліцейським внаслідок того, що вони є поліцейськими та винагороди за різні додаткові послуги); винагороди (товари, послуги або гроші); крадіжки за можливістю (у жертв дорожніх подій, жертв тяжких злочинів і т. ін.); вимагання, шантаж; захист незаконних дій; дорожні хабарі; хабарі внаслідок скоєння кримінального злочину; безпосередні злочинні дії поліцейських; внутрішні винагороди [3, с.167-171].

Перелік цих форм корупційних дій поліцейських у цілому не викликає заперечень у дослідників. Дебати переважно ведуться навколо питання - чи може бути визнана не грошова винагорода (безкоштовна їжа, чашка кави тощо) формою корупції? Частина учасників цих дебатів вважають, що такі винагороди - це часті жести доброї волі або особистої зацікавленості окремих громадян. Декотрі щиро відчува-

ють, що поліцейські мають право на подібні винагороди та заохочування. На думку інших, наявність поліцейських автомобілів біля їх магазинів допоможе утримати грабіжників.

Противники такої практики доказують, що навіть враховуючи, що подібні винагороди можуть бути відносно безпечними, вони відкривають двері для більш серйозних форм корупції, створюють атмосферу, коли поліцейські вважають, що вони мають право на підтримку та заохочування [2, с.263; 3, с.171-181].

Що стосується організації ефективного контролю за корупцією та вибору найбільш адекватних управлінських стратегій, то дослідники проблем поліцейської корупції зазначають, що вони значною мірою залежать від рівня корупції в кожному конкретному підрозділі поліції. Підтримка стратегій чесності, гідності в вільному від корупції підрозділі зумовлює одні стратегії, усунення ж корупції, яка вже існує, вимагає іншої. Лоренсом Шерманом на основі таких критеріїв, як розповсюдженість корупції, її організованість та джерело хабарів, виділяється три рівня поліцейської корупції.

Перший рівень отримав назву "гнилі яблука" та "гнилі кишені". Назва "гнилі яблука" використовується стосовно ситуації, коли тільки декілька службовців незалежно один від одного утягнуті у корумповані дії. Ситуація "гнилої кишені" існує тоді, коли декілька корумпованих службовців взаємодіють один з одним. Проблема "гнилих кишень" є значно складнішою з точки зору можливостей її вирішення порівняно з проблемою "гнилих яблук".

Другий рівень - це розповсюджена неорганізована корупція. Корупція має більш високий ступінь інтенсивності, коли більшість персоналу втягнута у корумповані дії. Але на даному рівні службовці активно не співробітничать один з одним. Корупція має розповсюджений, але не організований характер.

Третій рівень - розповсюджена організована корупція. Це найбільш небезпечний рівень корупції. Вона пронизує всі структурні підрозділи

відділу, досягаючи його найвищого рівня. У цій ситуації усунення корупції є надзвичайно важкою справою і вимагає втручання зовнішньої влади [2, с.265-266].

За висновками дослідників, корупція більш за все процвітає у погано управляємих організаціях, там, де лінійні менеджери не виконують чітко своїх обов'язків, відсутній постійний контроль за діяльністю. Якщо службовці поліції дізнаються з власного досвіду, що їх щоденна поведінка не контролюється і не помічаються незначні їх проступки, вони роблять висновок, що й їх корумповані дії не будуть викриті. Це положення повною мірою стосується всіх правоохоронних органів, у тому числі органів внутрішніх справ України.

Підвищення рівня ефективності системи управління органами внутрішніх справ, орієнтація на якісні показники, формування високої управлінської культури керівників, впровадження сучасних технологій управління персоналом, з одного боку, і підвищення престижу органів внутрішніх справ, прозорість їх діяльності, забезпечення конкурентновисокого рівня життєдіяльності працівників, налагодження довірчих, партнерських стосунків з населенням, з іншого, здатні у своїй сукупності створити механізм попередження та нейтралізації корупції в органах внутрішніх справ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Програма боротьби з корупцією в органах та підрозділах внутрішніх справ /Затв. міністром внутрішніх справ України 13.04.2001 р. // Іменем Закону. -2001. -№ 18-19. -08 травня 2001.
2. Walker S. The Police in America: An Introduction. -New York, 1992. -412 p.
3. Kleinig J. The ethics of policing. -Cambridge, 1996. -335 p.

Надійшла до редколегії 25.03.2002

МАТЮХИНА Н.П. К ПРОБЛЕМЕ ПОЛИЦЕЙСКОЙ КОРРУПЦИИ

На примере полицейской коррупции рассмотрены проблемы борьбы с этим явлением в органах и подразделениях внутренних дел.

***

MATJUHINA N.P. TO A PROBLEM OF POLICE CORRUPTION

On an example of police corruption the problems of strife with this phenomenon in organs and divisions of Internal Affairs are reviewed.